

Kvittering på innsendt svar på Høring - NOU 2025: 8

Folkehelse - verdier, kunnskap og prioritering

Saksnummer: 25/3680

Sak: Høring – NOU 2025: 8 Folkehelse – verdier, kunnskap og prioritering

Levert: 16.12.2025 11:09

Svartype: Med merknader

Jeg svarte som: Privat virksomhet

Avsender: Stiftelsen Verdighetsenteret

Kontaktperson: Silje B. Eikemo

Kontakt e-post: se@verdighetsenteret.no

Høringsinnspill til NOU 2025:8 - *Folkehelse: verdier, kunnskap og prioritering*

Stiftelsen Verdighetsenteret er et nasjonalt kompetansesenter for eldreomsorg som arbeider for å utvikle kunnskap, strukturer og praksis som fremmer verdighet, sosial deltakelse og livsutfoldelse for eldre i Norge. Vi støtter utredningens ambisjon om å styrke folkehelsearbeidet gjennom kunnskap, verdier og prioriteringer som fremmer helse, rettferdighet og sosial bærekraft. Vårt bidrag bygger på langsiktig erfaring fra samarbeid mellom kommuner og frivillig sektor, utvikling av modeller for samspill, og formidling av praksisnær kompetanse som understøtter helse og livskvalitet for eldre.

Folkehelsearbeidets struktur og frivillig innsats

Folkehelsearbeidet må favne både systemnivå og hverdagslivets erfaringer. Utredningen peker på at kommunene har utviklet folkehelsearbeidet gjennom styrket oversiktsarbeid, tverrsektorielle planer og folkehelsekoordinatorene som koblingsledd mellom politikk, forvaltning og innbyggere. Erfaring viser at denne utviklingen ofte skaper bedre grunnlag for målrettede tiltak, men at det fortsatt er behov for mer helhetlige samarbeidsstrukturer som inkluderer sivilsamfunn og frivillige aktører som aktører i folkehelsekapitalen.

Frivillig innsats utgjør en ressurs for sosial bærekraft ved å mobilisere nettverk, skape sosial kontakt og bygge arenaer for tilhørighet. I eldreomsorgen er dette særlig viktig: mange eldre opplever isolasjon, ensomhet og barrierer for deltakelse i fellesskap. En strategi for folkehelse som ikke anerkjenner og strukturerer frivillig innsats risikerer å overse et sentralt element i lokal helsekapital.

Frivillig innsats som del av folkehelsekapasiteten

Forskning viser[1] at systematisk samarbeid med frivillig sektor styrker kommunens evne til å identifisere lokale behov og utforme tiltak som bygger sosial sammenheng. Frivillig sektor tilfører brukerkunnskap og relasjonell kompetanse som komplementerer helseadministrative kunnskapstyper. Dette samsvarer med folkehelseprinsippet om «helse i alt vi gjør» ved å løfte spørsmål om sosial deltakelse, tilhørighet og subjektive livskvalitetsdimensjoner inn i planlegging og prioritering. Verdighetsenterets erfaringer med utvikling og implementering av Verdighetsenterets samspillmodell[2] en modell for god inkludering av frivillige i kommunens helse- og omsorgssektor, illustrerer hvordan kommuner kan etablere strukturer som forankrer frivillig innsats i organisasjonen. Modellen omfatter funksjoner som rådgiver for frivillighet, frivillighetskoordinatorene ved tjenestesteder, felles faglige møteplasser, felles rutiner og opplæring, samt kulturbygging for frivillighet. Disse elementene bidrar til konsistente og trygge samarbeidsprosesser, og støtter opp om kommunens helhetlige folkehelsearbeid ved å styrke sosial inkludering og mestring for målgrupper med særlig behov for støtte. Kommunalkapasitet til å koordinere frivillig innsats er et kritisk suksesskriterium. Erfaringer fra praksisfeltet viser at timeramme, anerkjente roller og faglig forankring gir bedre kvalitet i spillet, og bidrar til at frivillige kan fungere som en ressurs for forebygging, sosial deltakelse og psykososial støtte. Dette er i tråd med NOU 2025:8s vekt på at folkehelsepolitikk må operasjonaliseres gjennom tverrsektorielle arenaer som involverer både statlige føringer og lokale aktører.

Folkeopplysning og lokalsamfunnets rolle i livets ulike faser

Et sentralt element i folkehelsepolitikken er å søke tiltak som bygger kapasitet i befolkningen til å handle helsefremmende i hverdagslivet. Tiltaket *Sistehjelp* [3] som Verdighetsenteret har utviklet og gjennomført, illustrerer hvordan folkeopplysning kan mobilisere nærmiljøet til å støtte mennesker i livets slutfase. Kurset gir deltakerne kunnskap og trygghet til å møte død, sorg og alvorlig sykdom, og fungerer som et helsefremmende tiltak ved å styrke lokal omsorgskompetanse, redusere sosial isolasjon og dempe psykisk uro. Dette er et eksempel på hvordan frivillig engasjement og lokal læring kan utvide folkehelsearbeidets perspektiv utover forebygging av sykdom til å omfatte hele livsløpet.

Innovasjon, samskaping og tverrsektorielt samarbeid

Verdighetsenteret har i sitt innspill til Innovasjon- og samskapingsutvalget understreket at innovasjon i helse- og omsorgssektoren må forstås som et felles ansvar. Innovasjon springer ut av samspill mellom offentlig forvaltning, frivillig sektor, fagmiljøer, brukere og lokalsamfunn. Samskaping innebærer å utvikle tjenester og fellesskap i dialog, med gjensidig respekt, tydelige roller og delte mål. Dette perspektivet understøtter NOU 2025:8s analyse av at folkehelsearbeidet må styrke tverrsektorielle prosesser som bygger tillit, kompetanse og delt ansvar (NOU 2025:8; Fosse & Oldeide, 2025).

Verdighetsenterets nyeste håndbok *Bo godt hjemme* (Verdighetsenteret, 2025) [4] viser hvordan kommuner kan utvikle strukturer som forankrer frivillig innsats i hjemmetjenestene som en del av den samlede folkehelsekapasiteten. Håndboken legger særlig vekt på ledelsesforankring, opplæring, etikk og gjensidig rolleforståelse som nøkkelbetingelser for bærekraftig samarbeid mellom kommunal omsorg og frivillig sektor.

Vi foreslår følgende tiltak for en styrket folkehelse gjennom frivillig innsats i eldreomsorgen:

1. **Synliggjøre frivillig innsats som strategisk folkehelseressurs** i kommunale folkehelseplaner og nasjonale strategier, med tydelige forventninger til strukturelle løsninger som koordinatorfunksjoner og opplæringsløp.
2. **Styrke kompetanse og kapasitet** i helse- og omsorgstjenester til å samarbeide med frivillig sektor gjennom utvikling av opplæringsmateriell, ressurser for etikk og kommunikasjon, og faglige nettverk mellom ansatte og frivillige.
3. **Utarbeide nasjonale retningslinjer** for samarbeid mellom kommuner og frivillige aktører, inkludert klare rammer for roller, ansvar og kvalitetssikring, som kan understøtte lokal praksis uten å begrense fleksibilitet.
4. **Integrere lokale helsefremmende tiltak**, som *Sistehjelp* og samspillsmodeller, i kommunenes oversiktsarbeid og planverk for folkehelse, og støtte spredning gjennom nasjonale læringsarenaer.
5. **Fremme samskaping som metode** for utvikling av tjenester og fellesskap ved å etablere møteplasser, evalueringstilnærminger og implementeringsmodeller som legger til rette for likestilt deltakelse mellom innbyggere, frivillige og profesjonelle.

Et robust folkehelsearbeid som omfatter frivillig innsats og lokalsamfunnets kapasitet, vil styrke helse, sosial deltakelse og livskvalitet for eldre og andre grupper med særlig behov for sosial støtte.

Verdighetsenteret ser det som sentralt at folkehelsepolitikk og praksis integrerer kunnskap fra frivillig sektor og lokalsamfunn for å realisere målene i NOU 2025:8 om en helhetlig, rettferdig og bærekraftig helsepolitikk. Vi takker for muligheten til å gi dette innspillet og står gjerne til disposisjon for videre dialog.

1. Fosse, E., & Oldeide, O. B. (2025). *Erfaringer med det systematiske folkehelsearbeidet 2012–2024*. Vedlegg 1 til *NOU 2025:8 Folkehelse – verdier, kunnskap og prioritering*. Helse- og omsorgsdepartementet.
2. chrome-extension://efaidnbmninnbpcajpcgclclefindmkaj/https://www.verdighetsenteret.no/assets/images/VS-veileder-frivillighet-1920x1080-230522.pdf
3. <https://www.sistehjelp.no/>

4. <https://www.verdighetsenteret.no/fagomrade/frivillighetshandbok>

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.